

TÜRKÇE SÖZLÜK’TE ÖDÜNÇ SÖZCÜKLERİN ANLAM VE SES DEĞİŞİMİ ÜZERİNE (A MADDE BAŞI)

ON THE MEANING AND VOICE CHANGE OF LOAN WORDS IN THE TURKISH DICTIONARY (ITEM OF A)

Dr. Ertuğrul KAYA

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı, Kahramanmaraş/Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-4183-5357

Cite As: Kaya, E. (2021). “Türkçe Sözlük’te Ödünç Sözcüklerin Anlam Ve Ses Değişimi Üzerine (A Madde Başı)”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(53): 3173-3197.

ÖZET

Dillerin türlü ilişkileri ve ihtiyaçları doğrultusunda birbirlerinden sözcükler alması son derece doğaldır. Yabancı sözcükler ihtiyaç ölçüsünde kullanılırlar ve anadilde zaman içinde yeni bir karşılığa sahip olabilecekleri gibi mevcut şekil kısmen değişime uğrayarak anadilin söyleşine uygun hâle gelerek de kullanıma devam edebilir. Araştırmada, Türkçe Sözlük’teki ödünç sözcüklerin ses ve anlam değişimleri ele alınmıştır. Ödünç sözcüklerdeki değişimlerin bir kural dahilinde olup olmadığı sorgulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar tasnif edilerek sunulmuştur. İncelemede A madde başı esas alınmıştır. Yabancı sözcüklerdeki ses değişimleri meydana gelen ses olaylarına göre tablolar şeklinde sunulmuştur. A madde başı ile ortaya konulan yöntemin diğer madde başlarında yapılacak çalışmalara da model olması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Sözlük, Ödünç Sözcük, Ses Değişimi, Anlam Değişimi

ABSTRACT

It is natural for languages to take words from each other in line with their different relationships and needs. Foreign words are used as needed and may have a new response in the native language over time, or the existing form may be partially changed and continue to be used by becoming suitable for the conversation of the native language. In research, the sound and meaning changes of the borrowed words in the Turkish Dictionary are discussed. It was questioned whether the changes in the loan words were within a rule or not, and the results obtained were classified and presented. In the review, item A was taken as basis. Sound changes in foreign words are presented in tables according to the sound events that occur. The method introduced under item A is aimed to be a model for the studies to be carried out under the other items.

Key words: Turkish Dictionary, Borrowed Word, Change Of Voice, Change Of Meaning

1. GİRİŞ

Diller, değişen koşullar ve türlü sebeplerden doğan ihtiyaçlar karşısında söz varlığında bulunmayan kavramları başka dillerden alma yoluna gider. Ödünç alınan bu tür yabancı sözcükler dile ilk girdiklerinde ses ve şekil açısından uyumsuz olsalar da boşluğunu doldurduğu kavramı ifade etmesi açısından fonksiyonel olarak ivedilikle kullanılır. Ödünç sözcük, anadilde söyleyişte ciddi güçlükler doğuruyorsa kısa süre içinde yerini anadilde yeni bir sözcükle yerini değiştirir. Çoğu zaman bu değişim hızlı gerçekleşmez. Hatta ödünç sözcük yüzyıllarca anadilde karşılık bulmadan ya da bulunan karşılıklara baskın çıkarak kullanımda kalır. Yabancı sözcükler ihtiyaç ölçüsünde kullanılırlar ve anadilde zaman içinde yeni bir karşılığa sahip olabilecekleri gibi mevcut şekil kısmen değişime uğrayarak anadilin söyleşine uygun hâle gelerek de kullanıma devam edebilir.

“Alıntılar, genellikle verici dildeki (model / lending / donor / source langue) ses ve anlam yapılarıyla değil, alıcı dilin (recipient / borrowing language) ses yapısıyla ve alıcı dilin anlam dünyasının ihtiyaçlarına göre yapılır; dolayısıyla ses ve anlamca alındıkları yeni ortamlara uygun hâle getirilirler” (Karaağaç, 1997, s. 503).

Güncel sözlükler, anadilde kullanılan yaygınlık kazanmış ve işlevini sürdüren sözcükleri köken olarak ayırt etmeksizin madde başı olarak sıralar. Madde başına alınacak ödünç sözcükler, çoğunlukla halihazırda günlük dilde kullanılmakta olan sözcüklerdir. Sözlükler, sözcüklerin anlamlarını vermenin yanında, ses ve şekil bilgisi açısından belli kurallar dahilinde sözcüklerin nasıl yazılması gerektiğini de belirler.

Türkçe Sözlük’ün Sunuş kısmında Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin bir Türkçe Sözlük hazırlanması düşüncesiyle ilgili olarak şu bilgiler yer alır:

Türkçenin söz varlığını ortaya koyacak bir sözlük hazırlanması düşüncesi, Türk Dili Tetkik Cemiyetinin 12 Temmuz 1932 günü kuruluşuyla birlikte gündemde yer almaya başlamıştır. TDK’nin kurucu ve koruyucu Genel Başkanı Atatürk, Kurumun görev alanını belirlediği şemada “lûgat ve ıstılah” çalışmalarına özel bir yer vermişti. Dolmabahçe Sarayı’nda Atatürk’ün öncülüğünde 26 Eylül 1932’de toplanan Birinci Türk Dili

Kurultayı'nda dile getirilen konuların başında da Türk Dili Tetkik Cemiyetinin bir sözlük hazırlaması bulunuyordu (TDK, 2005, s.vii).

Kurum'un sözlük hazırlama düşüncesini hemen harekete geçirecek yayınlanmış kaynaklar maalesef henüz yeter seviyede olmadığı için bir süre daha (yedi yıl) beklenmesi gerekti. 1939 yılı itibarıyla Tarama Dergisi, Cep Kılavuzu yayınlanmış ve Derleme Dergisi için hazırlıklar tamamlanmış durumdaydı. Tüm bu çalışmalar ve hazırlıklar sonunda Türkçe Sözlük hazırlama aşamasına gelmişti. Birinci Baskısı 1945'te altmış beş bin adet basılan, 25.574 madde başı ve 6.530 madde içi olmak üzere toplam 32.104 söz bulunan Türkçe Sözlük'ün yayınlanmasından önce yalnızca A madde başı sözleri içeren bir deneme baskısı yapılır.

Çalışmalar sürerken, 1942 yılında toplanan Dördüncü Türk Dili Kurultayı'nda tartışılmak üzere A harfi ile başlayan sözlerden oluşan bir deneme baskısı yapılır. Türkçe Sözlüğü Örnek Basımı (1942) adıyla yayımlanan deneme baskısı Kurultay'ın "Lûgat ve Filoloji Komisyonu"nda değerlendirilir. Tartışmalar genellikle yabancı kökenli sözlerden hangilerinin Türkçe Sözlük'e alınacağı, almanların nasıl gösterileceği noktasında yoğunlaşmıştır. Komisyonun iki gün süren çalışma sonucunda hazırladığı tutulga 'tutanak' Kurultay'da olduğu gibi kabul edilir. Gerek Komisyon'da gerek Kurultay'da dile getirilen ve benimsenen görüşler doğrultusunda yaklaşık altı yıllık bir çalışmanın ardından Türkçe Sözlük'ün birinci baskısı 1945 yılında tamamlanır (TDK, 2005, s.vii).

Türkçe Sözlük'te yer alacak sözcüğünün sınırının çizilmesi Kurum'u en çok uğraştıran meselelerin başında gelmiştir. Canlı dilde yaşayan yabancı kelimelerin ihmal edilmediği ancak Kurum'un sözlükte yer alan yabancı kökenli sözlere yaşama hakkı vermek istemediği de vurgulanmıştır. Ayrıca Kurum, yabancı sözlerden öz Türkçe karşılığı bulunmuş ve karşısına yazılmış olanların konuşmada ve yazıda dilseverlerce kullanılmasını istemiş, henüz karşılığı bulunmamış yabancı kökenli sözlere de birer öz Türkçe karşılık aramayı kendisine ödev edindiğini belirtmiştir. Uzun süren çalışma ve değerlendirmeler sonucunda Türkçe Sözlük'ün birinci baskısında yer alacak sözler üç grupta sınırlandırılmıştır:

"1) Dilimizde kullanılmakta olan veya kullanılacağı umulan Türkçe sözler, 2) Hangi dilden olursa olsun terim olarak alınmış ve kullanılmakta bulunmuş olan kelimeler, 3) Bugünün canlı konuşma veya yazı dilinde kullanılan yabancı asıdan gelme sözler" (TDK, 2005, s.viii).

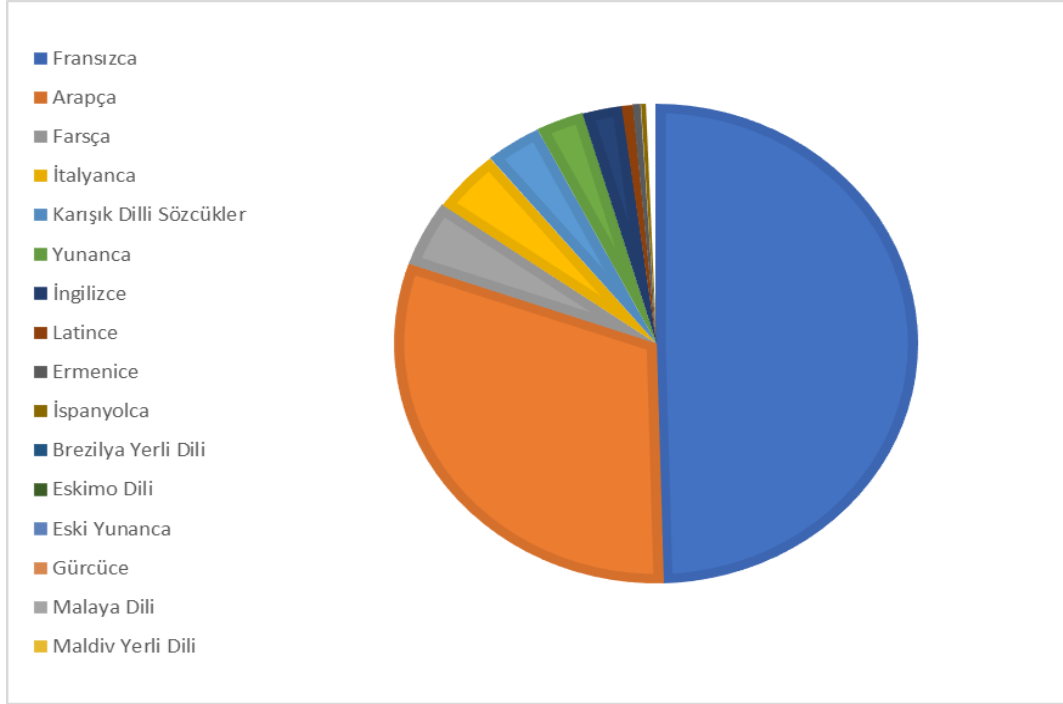
Aksan (2004, s.29) yabancı sözcükleri; 1) Sözcükbilimde alışılmış terimleriyle yerleşmiş yabancı sözcükler (Alm. Lehnwort karşılığı), bir dilin ses eğilim ve kurallarına uymuş, yabancılığı artık belli olmayan ögeler. 2) Yerleşmemiş yabancı sözcükler (Alm. Fremdwort) nitelendirdiği dilin ses eğilim ve kurallarına uymayan, yabancılığı hemen belli olan ögeler şeklinde gruplandırır. Aksan, bu gruplamayı yaparken birinci gruptaki yerleşmiş sözcüklere; Farsçadan kösele, çerçeve, duvar(>dîvar), Arapçadan kalıp(>kâlib), surat(>sûret), sandık(>sandûk), Hollandacadan ortanca(hortansia) gibi sözcükleri örnek verir. İkinci gruptaki yerleşmemiş sözcüklere ise; oksijen, lokomotif, devalüasyon gibi sözcükleri örnek verir.

Türkçe Sözlük'te yer alan yabancı kökenli sözcüklerin ses ve anlam değişimlerinin ne yönde olduğunun tespitini ortaya koymayı hedefleyen bu incelemede, Güncel Türkçe Sözlük Çalışma Grubu Başkanlığını Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın'ın, Güncel Türkçe Sözlük Grubu Üyeliklerini Prof. Dr. Recep Toparlı, Prof. Dr. Nevzat Gözaydın, Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Doç. Dr. Nurettin Demir'in, Güncel Türkçe Sözlük Çalışma grubu Uzmanlığını Belgin Tezcan Aksu, Beyza Gültekin'in yaptığı ve Prof. Dr. Recep Toparlı tarafından denetlemesinin yapıldığı 10. Baskısı (2005) kullanılmıştır. Türkçe Sözlük'ün güncel baskısı üzerine herhangi bir inceleme ve değerlendirmede bulunulmamıştır. Çalışmanın kapsamı kasıtlı olarak 10. Baskı ile sınırlı tutulmuş ve güncel sözlükle ilgili yapılabilecek çalışmalara A madde başı örneği ile veri sağlanması hedeflenmiştir.

2005 yılında, 975-16-0070-7 ISBN numarasıyla 100.000 adet olarak 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası'nda basılan Türkçe Sözlük'ün onuncu baskısında şu ifadeler yer verilmiştir:

Dilde yaşanan gelişmeler, her yeni baskıda olduğu gibi onuncu baskı Türkçe Sözlük'e yansıtılmaya çalışılmıştır. Türkçe Sözlük söz, terim, deyim, ek ve anlamdan oluşan 104.481 söz varlığına sahiptir. 63.818 madde başı, 13589 da madde içi olmak üzere toplam 77.407 söz bulunmaktadır. Bu sözlerin 45.005'i isim, 11.305'i sıfat, 2.644'ü zarf, 87'si zamir, 33'ü edat, 289'u ünlem, 53'ü bağlaç, 6.441'i ise fiildir. Türler yalnızca madde başlarında belirtildiği için bu sayılar madde başı olan sözleri göstermektedir. Bazı madde başları hem isim hem sıfat veya hem sıfat hem zarf olabildiği için kelime türlerinin toplam sayısı ile madde başı sayısı birbirinin aynı değildir. Türk edebiyatından seçilmiş 29.040 örnek cümleyle sözler tanımlanmıştır. Sözlük metni ise 1.136.484 sözden oluşmaktadır (TDK, 2005, s.xi).

Onuncu baskı Türkçe Sözlük A madde başında toplam 1.014 yabancı kökenli söz bulunmaktadır. Bu sözler 16 farklı dilden alınmıştır. Bu diller ödünclemenin yoğunluğuna göre sıralandığında: Fransızca 502, Arapça 312, Farsça 45, İtalyanca 43, Yunanca 30, İngilizce 25, Latince 7, Ermenice 5, İspanyolca 3, Brezilya Yerli Dili 1, Eskimo 1, Eski Yunanca 1, Gürcüce 1, Malaya Dili 1, Maldiv Yerli Dili 1, Rumca 1 söz, ayrıca karışık dille oluşturulmuş 35 söz bulunmaktadır.

Şekil 1: A Madde Başında Yer Alan Yabancı Sözcüklerin Yüzdelik Dağılımları

1.1. Türkçe Sözlük'te Yer Alan Yabancı Sözlerin Ses Değişimleri

Türkçe Sözlük'te yer alan yabancı kökenli sözcükler incelenirken ait oldukları yabancı dillerdeki söyleyişlerine göre değil, Türkçe yazılı metinlerdeki yerleşik hâlleri ve buradan Türkçe Sözlük'e madde başı olarak geçmiş şekilleri dikkate alınmıştır. Bir Fransız, abat-jour şeklinde yazılmış sözle abajur şeklinde yazılmış sözü farklı telaffuz edecektir. Bu sebeple Türkçe Sözlük'te yer alan yabancı kökenli sözler, orijinal dildeki yazımı ile Türkçe Sözlük'te madde başı olarak yazılı şekillerindeki ses değişimleri incelenmiştir.

Banguoğlu (2000, s.26-27) Yeni Türk Alfabesinin uygulamasında gözetilen esasların önemini iki maddede özetler; 1) Söyleyişteki her sesin yazıda bir harfle gösterilmesi, 2) Üretim ve çekim sırasında kelimenin yapısında ses kanunlarına göre meydana gelen değişmelerin yazılıştaki görünmesi. Banguoğlu, bu şartlar ile yazılışın söyleyişe oldukça yaklaştığını ifade eder.

Vardar (2002, s.171) ses değişimini (Alm. Lautwandel, Fr. changement phonétique, İng. phonetic change); "Bir dilin evrimi sırasında çeşitli nedenlerle ve türlü biçimlerde seslerin geçirdiği değişim" şeklinde tanımlar. Vardar, bu değişimlerin yavaş yavaş gerçekleştiğini ve en az çaba yasası, ayrılım, ayrışma, benzeşme, göçüşme gibi mekanik nedenlerden kaynaklandığını belirtir.

Türkçe kökenli sözcüklerdeki ses değişimleri zaman içinde artsüremli olarak yavaş gerçekleşse de Türkçe Sözlük'te yer bulan yabancı kökenli sözlerde, Türkçe söyleyişe yaklaştırmadan kaynaklanan ses değişimleri çok daha hızlı gerçekleşmektedir. Çoğu zaman bu ses değişimleri doğal akış içerisinde değil, kasıtlı bir müdahale ile gerçekleşmektedir. İncelemede bu tür sözlerdeki ses değişimlerinin hangi kurallar dahilinde oluştuğu tespit edilmiştir.

Banguoğlu (2000, s.27-28), yeni Türk alfabesinin bazı yabancı kelimelerin getirdiği ses özelliklerini veremediğini dile getirir. Bunların çoğunlukla söyleyişe bırakıldığını ancak kelimelerin bazen doğru okunması için ayırt işaretleri (signe diacritique) denilen düzeltme (signe de correction) ve kesme işaretleri (signe de coupure)'nin kabul edildiğini belirtir.

Bahsedilen işaretlemeler, daha çok ince ya da uzun okunmaları gereken az sayıdaki Arapça ve Farsça kökenli sözde kullanılmaktadır. Bu dillerden alınmış ödünç sözcüklerde uzun okunması gereken her söz düzeltme işaretiyle gösterilmemiştir. Türkçede karşılığı bulunmayan sesleri belirtmek için de her zaman

kesme işareti kullanılmamıştır. Bu tür sözlerin pek azı Türkçe Sözlük'te bu işaretlemelerle madde başı olarak gösterilmiştir.

Türkçe Sözlük'te yer alan yabancı sözlerde meydana gelen ses değişimleri; Son Ekler, Göçüşmeler, Çift Ünsüzler, Çift Ünlüler, Ünsüz Düşmesi, Ünsüz Türemesi, Ünlü Düşmesi, Ünlü Türemesi, Ünsüz Sertleşmesi, Ünsüz Yumuşaması alt başlıklarında ele alınıp incelenmiştir.

1.1.1. Son Ekler

İng. suffix: “İlişkili bir söz elde etmek için bir sözün sonuna eklenmiş bir veya daha fazla harf” (Manser & Turton, 1998, p.712).

“Sonek (Alm. Suffix, Fr. suffixe, İng. suffix). Çeşitli dillerde kök, köken ya da gövdeye getirilen ek” (Vardar, 2002, s.178).

Türkçe Sözlük'te A madde başında yer alan yabancı sözlerin asli şekillerindeki son ekler, düzenli olarak Türkçe söyleyişe daha uygun olan seslerle bir değişime girmiştir. Bu son ekler; Fransızca: -tion, -ment, -isme, -eur, -gue, -que, -ce, -ger; Farsça: -dâr, -bâz, -âne; Arapça: -ât, -bâr ve Latince -us olarak ele alınmıştır.

Tablo 1: *-tion* Son Ekindeki Ses Değişimi

	-tion > -syon
1	abertion > aberasyon
2	accreditation > akreditasyon
3	action > aksiyon
4	adaptation > adaptasyon
5	addition > adisyon
6	agglutination > aglütinasyon
7	agitation > ajitasyon
8	allitération > aliterasyon
9	ampoule > ampul
10	animation > animasyon
11	application > aplikasyon
12	Arabisation > Arabizasyon
13	articulation > artikülasyon
14	assimilation > asimilasyon
15	attraction > atraksiyon

Tablo 2: *-ment* Son Ekindeki Ses Değişimi

	-ment > -man
1	abonnement > abonman
2	agrandissement > agrandisman
3	agrément > agreman
4	aménagement > amenajman
5	amortissement > amortisman
6	appartement > apartman
7	argument > argüman
8	engagement > angajman
9	entraînement > antrenman

Tablo 3: *-isme* Son Ekindeki Ses Değişimi

	-isme > -izm
1	Abstraksiyonisme > abstraksiyonizm
2	agnosticisme > agnostisizm
3	astigmatisme > astigmatizm
4	Américanisme > Amerikanizm
5	amoralisme > amoralizm
6	anachronisme > anakronizm
7	anarchisme > anarşizm
8	Anglicanisme > Anglikanizm
9	animisme > animizm
10	antagonisme > antagonizm
11	anthropomorphisme > antropomorfizm
12	anthropocentrisme > antroposantrizm

13	anticommunisme > antikomünizm
14	antisémitisme > antisemitizm
15	aphorism > aforizm
16	archaïsme > arkaizm
17	Arianisme > Aryanizm
18	atavisme > atavizm
19	athéisme > ateizm
20	athlétisme > atletizm

Tablo 4: *-eur* Son Ekindeki Ses Değişimi

-eur > -ör	
1	accumulateur > akümülatör
2	acteur > aktör
3	adapteur > adaptör
4	agitateur > ajitatör
5	agrandisseur > agrandisör
6	alternateur > alternatör
7	amateur > amatör
8	amortisseur > amortisör
9	amplificateur > amplifikatör
10	analyseur > analizör
11	ancenseur > asansör
12	animateur > animatör
13	annonceur > anonsör
14	armateur > armatör
15	arrangeur > aranjör
16	aspirateur > aspiratör
17	enquêteur > anketör
18	entraîneur > antrenör

Tablo 5: *-gue* Son Ekindeki Ses Değişimi

-gue > -g	
1	anthropologue > antropolog
2	archéologue > arkeolog
3	astrologue > astrolog

Tablo 6: *-que* Son Ekindeki Ses Değişimi

-que > -k	
1	à la coque > alakok
2	académique > akademik
3	acétique > asetik
4	achromatique > akromatik
5	acoustique > akustik
6	actinologique > aktinolojik
7	aérobique > aerobik
8	aérodynamique > aerodinamik
9	agnostique > agnostik
10	alcalique > alkalik
11	alcoolique > alkolik
12	aliphatique > alifatik
13	allégorique > alegorik
14	allergique > alerjik
15	alphabétique > alfabetik
16	ammoniaque > amonyak
17	anachronique > anakronik
18	anaérobique > anaerobik
19	analgsieque > analjezik
20	analogieque > analojik
21	analytique > analitik
22	anarchique > anarşik
23	anatomique > anatomik

24	anémique > anemik
25	anesthesiologique > anesteziyolojik
26	anorganique > anorganik
27	antarctique > antarktik
28	anthologique > antolojik
29	anthropologique > antropolojik
30	anti allergique > antialerjik
31	antibiyotique > antibiyotik
32	anti-démocratique > antidemokratik
33	antihygiénique > antihijyenik
34	antipathique > antipatik
35	antique > antik
36	antisémitique > antisemitik
37	antiseptique > antiseptik
38	apocalyptique > apokaliptik
39	applique > aplik
40	arabesque > arabesk
41	arabistique > arabistik
42	archaïque > arkaik
43	archéologique > arkeolojik
44	arctique > arktik
45	aristocratique > aristokratik
46	arithmétique > aritmetik
47	aromatique > aromatik
48	artistique > artistik
49	arythmique > aritmik
50	aseptique > aseptik
51	asque > ask
52	assortique > asortik
53	astrologique > astrolojik
54	astronomique > astronomik
55	astrophisique > astrofizik
56	asymétrique > asimetrik
57	atavique > atavik
58	athlétique > atletik
59	atmosphérique > atmosferik
60	azoïque > azoik
61	empirique > ampirik
62	encyclopédique > ansiklopedik
63	endémique > andemik
64	entroque > antrok
65	harmonique > armonik

Tablo 7: -dār Son Ekindeki Ses Değişimi

dār > -tar	
1	āhengdār > ahenktar
2	‘aleyhdār > aleyhtar

Tablo 8: -dār Son Ekindeki Ses Değişimi

dār > -dar	
1	‘alākādār > alakadar
2	‘alemdār > alemdar

Tablo 9: -ce Son Ekindeki Ses Değişimi

-ce > -s	
1	acceptance > akseptans
2	actrice > aktris
3	agance > ajans
4	alliance > alyans
5	ambiance > ambiyans
6	ambulance > ambulans

7	annonce > anons
8	appandice > apandis
9	assonance > asonans
10	avance > avans

Tablo 10: *-bāz* Son Ekindeki Ses Değişimi

-bāz > -baz	
1	āteşbāz > ateşbaz

Tablo 11: *-bār* Son Ekindeki Ses Değişimi

-bār > -bar	
1	‘arāzbār > arazbar

Tablo 12: *-ger* Son Ekindeki Ses Değişimi

-ger > je	
1	arranger > aranje

Tablo 13: *-āne* Son Ekindeki Ses Değişimi

-āne > -ane	
1	‘ācizāne > ācizane
2	‘ākilāne > akilane
3	ālimāne > ālimane
4	āmīrāne > amirane
5	‘āmmīāne > amiyane
6	‘ārifāne > arifane
7	‘āşikāne > āşikane
8	‘azmkārāne > azimkārane

Tablo 14: *-us* Son Ekindeki Ses Değişimi

-us > -os	
1	augustus > aġustos

Tablo 15: *-āt* Son Ekindeki Ses Değişimi

-āt > -at	
1	aḥlākīyyāt > ahlakıyat
2	‘aqliyyāt > akliyat
3	‘ameliyyāt > ameliyat
4	arziyyāt > arziyat

1.1.2. Göçüşmeler

“Bazı hallerde kelime içindeki iki sesin yerleri değişir (*toprak > torpak*). Genel olarak söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu değişikliğe göçüşme (méthatèse) adını veririz” (Banguoġlu, 2000, s. 70).

Aksan (2007, s. 52), ses aktarımı (méthatèse, metathesis, Metathesis ve Umstellung) olayını, sözcük içinde genellikle ünsüzlerin yer değiştirmesi olarak tanımlar ve bir sesi bir başka sestemden önce söyleyerek kolay bir söyleyişe yönelmenin komşu sesler arasında oluştuğunu buna da yakın aktarım dendiğini belirtir.

Vural ve Böler (2011, s. 120), söyleyişi kolaylaştırmak için meydana gelen bu ses olayının daha çok halk dilinde ve ağızlarda görüldüğünü belirtirler. Ayrıca, Türkçedeki pek çok alıntı kelimeye bulunan ünlüler ile ünsüzlerin yerlerinin değiştirilerek Türkçe söyleyişe uygun hâle getirildiklerini de söylerler.

“Göçüşme, kelime içinde ünsüzlerin birbiri ile karşılaşmasından kaynaklanan söyleyiş güçlüğüne giderme amaçlı bir olaydır. Daha çok r, l, gibi akıcı ünsüzlerin bulunduğu kelimelerde görülür” (Korkmaz, 2021, s.13).

Türkçe Sözlük A madde başında üç sözcükte aynı göçüşmeye rastlanıyor. Bu üç sözcüğün kökü aynı sözcükten (armut) türetilmiştir. Korkmaz’ın (2021) da ifade ettiği gibi bu sözcüğün göçüşmeye sebep olan sesinde /r/ sesi mevcuttur.

Tablo 16: *-mr* Ünsüzlerindeki Ses Değişimi

-mr > -rm	
1	emrüd > armut
2	emrüdî > armudi
3	emrüdiyye > Armudiye

1.1.3. Çift Ünsüzler

“Türkçede kelime köklerinde aynı cinsten iki konsonant yan yana bulunmaz. İkiz konsonant ancak birkaç Türkçe kelimedede mevcuttur: anne, elli, ıssı misallerinde olduğu gibi” (Ergin, 1998, s. 66). Ergin, bu sözcüklerden *anne* sözcüğünün aslını *ana* olduğunu, *anne* şeklindeki söyleşin çocuk diliyle ilgili olduğunu söyler. *elli* ve *ıssı* sözcüklerinin orijinallerinin de *elig* ve *ısig* şeklinde olduğunu belirtir.

Türkçe sözlerde esasen çift ünsüzlerin bulunmaması kuralı, yabancı dillerden alınan ve yapısında çift ünsüz bulunan sözlerin Türkçe söyleyişe uygun hâle getirilmesinde de kendini göstermiştir. Türkçe sözlükte madde başı olarak yer alan ve kaynak dilde yapısında çift ünsüz bulunan sözler, düzenli olarak çift ünsüzleri tek ünsüz olacak şekilde bir ses değişimi geçirmişlerdir.

Tablo 17: *-pp-* Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-pp- > -p-	
1	appandice > apandis
2	appandicite > apandisit
3	appareil > aparey
4	apparent > apartman
5	appel > apel
6	application > aplikasyon
7	applique > aplik
8	appliquer > aplike
9	apporte > aport
10	uppercut > aparkat

Tablo 18: *-mm-* Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-mm- > -m-	
1	amma > ama
2	‘ammî-âne > amiyane
3	ammoniaque > amonyak
4	ammonium > amonyum
5	anagramme > anagram
6	anticommunisme > antikomünizm
7	anticommuniste > antikomünist

Tablo 19: *-nn-* Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-nn- > -n / -nn-	
1	antenne > anten
2	à la garçonne > alagarson
3	abandonné > abandone
4	abonné > abone
5	abonnement > abonman
6	actionnaire > aksiyoner
7	alamanna > alamana
8	annonce > anons
9	annonceur > anonsör
10	antitonnail > antitonal

Tablo 20: *-gg-* Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-gg- > -g-	
1	agglutination > aglütinasyon
2	agglutinine > aglütinin

Tablo 21: *-dd-* Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-dd- > -d / -d-	
1	‘add > ad
2	addition > adisyon

Tablo 22: -ss- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

	-ss- > -s / -s-
1	adresse > adres
2	altesse > altes
3	archiduchesse > arşidüşes
4	accessoire > aksesuar
5	agrandissement > agrandisman
6	agrandisseur > agrandisör
7	agressif > agresif
8	amortissement > amortisman
9	amortisseur > amortisör
10	assemblée > asamble
11	assimilation > asimilasyon
12	assit > asist
13	assistant > asistan
14	assonance > asonans
15	assorti > asorti
16	assontique > asortik

Tablo 23: -ll- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

	-ll- > -l / -l-
1	aquarelle > akvarel
2	alla banda > alabanda
3	alla franca > alafranga
4	alla turca > alaturka
5	allarga > alarga
6	allemand > alman
7	allen > alyan
8	allergène > alerjen
9	allergie > alerji
10	allergique > alerjik
11	allesta > alesta
12	alliance > alyans
13	allitération > aliterasyon
14	allô > alo
15	allogamie > alogami
16	allothropie > alotropi
17	alluvion > alüvyon
18	anello > anele
19	antiallergique > antialerjik
20	emballege > ambalaj
21	emballement > ambale
	-ll- > -y-
22	habillé > abiye

Tablo 24: -rr- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

	-rr- > -r-
1	aberration > aberasyon
2	arrangement > aranjman
3	arranger > aranje
4	arrangeur > aranjör
5	arraseuse > arasöz
6	arria > ariya
7	arrow-root > ararot

Tablo 25: -yy- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

	-yy- > -y-
1	'ademiyyet > ademiyyet
2	'adem-merkeziyyet > ademimerkeziyyet
3	'adliyye > adliye
4	aḥlākīyyāt > ahlakīyat

5	'akliyyāt > akliyat
6	'akliyye > akliye
7	'ameliyyāt > ameliyat
8	'ameliyyāthāne > ameliyathane
9	'ameliyye > ameliye
10	'arakiyye > arakiye
11	ardiyye > ardiye
12	arziyyāt > arziyat
13	'aşabiyye > asabiye
14	aşliyye > asliye
15	'attāriyye > aktariye
16	'aziziyye > aziziye
17	emrūdiyye > Armudiye

Tablo 26: -bb- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-bb- > -b-	
1	abborda > aborda
2	habb-leziz > abdülleziz

Tablo 27: -gg- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-gg- > -c-	
1	aggio > acyo

Tablo 28: -ff- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-ff- > -f-	
1	affairiste > aferist
2	affiche > afiş
3	affiché > afişe

Tablo 29: -cc- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-cc- > -k-	
1	accompagnateur > akompanyatör
2	accord > akor
3	accord > akort
4	accordéon > akordeon
5	accreditation > akreditasyon
6	accréditif > akreditif
7	accumulateur > akümülatör
8	accusatif > akuzatif

Tablo 30: -tt- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-tt- > -t / -t-	
1	épaulette > apolet
2	attache > ataş
3	attaché > ateşe
4	attraction > atraksiyon

Tablo 31: -tt- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-tt- > -tt- / -t- > -k-	
1	'attār > attar / aktar

Burada benzeşmezlik denilen; aynı seslerin farklı seslere dönüşmesi ses olayına da bir örnek vardır: -t- > -k- değişimiyle 'attār > aktar.

Aksan (2007, s.50), benzeşmezliği (*dissimilation*); “dilde benzeşme olayının tam tersi bir eğilimle oluşur. Bir sözcükte bulunan aynı iki sesin, aynı iki söyleyişin hareketinin başka başka seslere, başka söyleyiş hareketlerine dönüşmesidir” şeklinde tanımlar ve benzeşmenin tersine, daha fazla çaba harcamaya yönelik bir durumun olduğu şeklinde yorumlanabileceğini söyler.

Tablo 32: -ss- Çift Ünsüzündeki Ses Değişimi

-ss- > -ş-	
1	abosso > abaşo

Bu örnekte *tüm benzeşme* denilen ses olayı da görülmektedir. Tüm benzeşme, Aksan'ın (2007, s.48) ifadesiyle, Türkçede hem ünlülerde hem de ünsüzlerde görülen “bir sesin her yönden bir başkasına benzeşmesi, ona dönüşmesi” olayıdır.

Türkçe Sözlük A madde başında yer alan diğer tüm benzeşme örnekleri şu şekildedir:

Tablo 33: Ünsüzlerde Görülen Tüm Benzeşme Örnekleri

1	-c- > -g-	İt. acitato > agitato
2	-c- > -k-	Fr. abacus > abaküs, Fr. abstraksiyonisme > abstraksiyonizm
3	-c- > -s-	Fr. agnosticisme > agnostisizm
4	-g- > -c-	İt. agente > acente, İt. adagio > adacyo
5	-g- > -j-	İng. aborgines > aborjin, Fr. aerologie > aeroloji, Fr. aérologique > aerolojik
6	-s- > -z-	Fr. aphasie > afazi
7	-z- > -ç-	E. Yun. / İt. azalea > açelya

İt. argagana > alkarna örneğinde görüldüğü gibi, aynı sözcük içinde yer alan birden fazla ünsüzde tüm benzeşme olmuştur: -r- > -l-, -g- > -k-, -g- > -r-

Tablo 34: Ünlülerde Görülen Tüm Benzeşme Örnekleri

1	-o- > -u-	İt. abloco > abluka
---	-----------	---------------------

(-ll- > -y-, -gg- > -c-, -cc- > -k-, -ss- > -ş-) seslerinde görülen benzeşmeler çift ünsüzlerdeki ses değişimlerinin gösterildiği *Tablo 23, Tablo 27, Tablo 29 ve Tablo 32'* de gösterilmiştir.

“Yarı benzeşme ya da *bölümsel benzeşme*'de (*assimilation partielle, partielle oder unvollständige Angleichung*) ise bir sesin ancak bazı nitelikleri açısından bir başka sese benzer duruma gelmesi söz konusudur” (Aksan, 2007, s.48).

“Teşekkül noktası bakımından benzeşme bir sesin diğer bir sesi teşekkül noktası bakımından kendisine benzetmesidir” (Ergin, 1998, s.53). Ergin, Türkçeye yabancı sözlerden girmiş olan *anbar, penbe* ve *çarşamba, perşembede*ki *şenbe*'nin *n*'lerinin *m* olmasına bu duruma bağlar.

Tablo 35: Ünsüzlerde Görülen Yarı Benzeşme Örnekleri

1	F. anbār > ambar
2	Ar. 'anber > amber
3	Ar. /F. 'anber-bū > amberbu

1.1.4. İkiz Ünlüler

Türkçenin en belirgin ses özelliklerinden biri; Hakaşça gibi birkaç şive dışında, bir sözcükte ve ekte iki ünlünün yan yana gelmemesidir. Özellikle Batı Türkçesinde bu kural daha sağlamdır.

Çift ünlü, ikili ünlü diye de tanımlanan ikiz ünlüleri (*Alm. Diphthong, Fr. diphtongue, İng. diphthong*) Vardar (2002, s.119); “Çıkarılışı sırasında tımsı değişen, başlangıçta duyulan sesin bitişte yerini başkasına bırakması yoluyla gerçekleşen ünlü” şeklinde tanımlar ve sesbilgisi açısından ikiye ayrılabilen ikili ünlünün sesbilim bakımından tek birim oluşturduğunu söyler.

“Diftongda yan yana gelen iki vokalin söylenmesinde uzuvların hareketi aynı istikamette bulunur; teşekkül noktaları birbirleriyle birleşir; böylece birbirleriyle kaynaşmış olarak diftongun başlangıcında birinci vokalin, bitişinde ikinci vokalin sesi çıkarılır” (Ergin, 1998, s.65).

Tablo 36: İkiz Ünlülerdeki Ses Değişimi

	-oo- > -o-
1	alcool > alkol
2	alcoolique > alkolik
3	alcoolisme > alkolizm
4	alcoolmètre > alkolmetre
5	arrow-root > ararot

1.1.5. Ünsüz Düşmesi

Ödünç sözcüklerin Türkçe söyleyişe uydurularak Türkçe Sözlük'e madde başı olarak alınması sırasında görülen ses olaylarının biri de ünsüz düşmesi olayıdır. Yabancı sözcüklerde, özellikle Batı kökenli dillerde ünsüzlerin peş peşe sıralandığı sözcükler çoğunluktadır. Bu sözcükler Türkçe söyleyişe yaklaştığında ise peş peşe sıralanan bu ünsüz grupları tek sesle karşılanır duruma getirilir. İşte bu sırada, genellikle Batı kökenli dillerden alınan sözlerde çok sayıda ünsüz düşmesi hadisesi de gerçekleşmiş olur.

Tablo 37: -c- Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-c- > -θ-	
1	abscisse > absis
2	ascenseur > asansör

Tablo 38: -d Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-d > -θ	
1	accord > akor
2	allemand > Alman

Tablo 39: -g- Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-g- > -θ-	
1	agiasma > ayazma

Tablo 40: h- Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

h- > -θ-	
1	habb-leziz > abdülleziz
2	habillé > abiye
3	harmonie > armoni
4	harmonique > armonik
5	harmonisé > armonize
6	harmonium > armonyum
-h- > -θ-	
7	algorithme > algoritma
8	allothropie > alotropi
9	alphathérapie > alfaterapi
10	anaesthetist > anestezi
11	anarthrie > anartri
12	anesthésie > anestezi
13	anesthesiologique > anesteziyolojik
14	anesthesiology > anesteziyoloji
15	anthologie > antoloji
16	anthologique > antolojik
17	anthracite > antrasit
18	anthropocentrisme > antroposantrizm
19	anthropoïde > antropoit
20	anthropologie > antropoloji
21	anthropologique > antropolojik
22	anthropologue > antropolog
23	anthropomorphisme > antropomorfizm
24	anthroponymie > antroponim
25	anticathode > antikatot
26	antipathi > antipati
27	antipathique > antipatik
28	antithèse > antitez
29	archaïque > arkaik
30	archaïsme > arkaizm
31	archéen > arkeen
32	archégone > arkegon
33	archéologique > arkeolojik
34	archéologue > arkeolog
35	archéoptéryx > arkeopteriks
36	archétype > arketip
37	arithmétique > aritmetik

38	arthrite > artrit
39	arthroz > artroz
40	arythmie > aritmi
41	arythmique > aritmik
42	asthme > astım
43	asynchrone > asenkron
44	athéiste > ateist
45	athlète > atlet
46	athlétique > atletik
47	athlétisme > atletizm
48	entre parenthèses > antrparantez

Tablo 41: -n- Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-n- > -θ-

1	antéflexion > atefleksiyon
---	----------------------------

Tablo 42: -p- Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-p- > -θ-

1	acompte > akont
---	-----------------

Tablo 43: -r Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-r > -θ

1	amortir > amorti
2	arrenger > aranje
3	atelier > atelye
4	atelier > atölye
5	aventurier > avantüriye

Tablo 44: -s Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-s > -θ

1	abcès > apse
---	--------------

Tablo 45: -t Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-t > -θ

1	accent > aksan
2	agent > ajan
3	agrégat > agrega
4	alphabet > alfabe
5	antioxydant > antioksidan
6	antrepôt > antrepo
7	apprêt > apre
8	argot > argo
9	assistant > asistan
10	avant-garde > avangart
11	avant-projet > avan proje

Tablo 46: -v Ünsüzündeki Düşme Hadisesi

-v > -θ

1	'afv > af
---	-----------

1.1.6. Ünlü Düşmesi

Vural ve Böler (2011, s.109), ünlü düşmesinin genel olarak kaynaklarda hece düşmesi adı altında incelendiğini ve hece yitimi olarak yorumlandığını belirtir. Ancak esasen düşen sesin hecedeki ünlü olduğunu vurgular. Yine de bu ünlü düşmesine bağlı olarak kelimedeki hece sayısının azaldığına dikkat çeker.

“Ünlü düşmesine Türkçe kelimeler yanında, dilimize girmiş yabancı kelimelerde de rastlanmakla birlikte bu hadisenin örnekleri daha çok konuşma dilinde görülmektedir. Öte yandan, konuşma dilinde iyice yaygınlık kazanarak yazı diline geçmiş örneklerin sayısı da az değildir” (Vural ve Böler, 2011, s.109).

Türkçe Sözlük A madde başında 232 adet madde başı sözcükte ünlü düşmesi hadisesi görülmektedir. A madde başında yer alan 1,014 yabancı kökenli sözcüğün içinde, yaklaşık olarak ¼ oranında ünlü düşmesi ses hadisesine uğrayarak sözlüğe, dolayısıyla yazı diline geçmiş sözcük bulunmaktadır.

Tablo 47: *a* Ünlüsündeki Düşme Hadisesi

-a > -ø	
1	axláda > ahlat
2	alüça > alıç
-a- > -ø-	
3	anaesthetist > anesteziist

Özellikle Fransızcadan alınmış, son sesinde *e* ünlüsü bulunan sözlerde düzenli olarak son seste ünlü düşmesi hadisesi görülmektedir.

Tablo 48: *e* Ünlüsündeki Düşme Hadisesi

-e- > -ø-	
1	abonnement > abonman
2	agrandissement > agrandisman
3	allemand > Alman
4	aménagement > amenajman
5	analogieque > analojik
6	engagement > angajman
-e > -ø	
7	a la carte > alakart
8	a la garçonne > alagarson
9	a la minute > alaminüt
10	abscisse > apsis
11	absinthe > apsent
12	absürde > absürt
13	abyse > abis
14	acétate > asetat
15	acétone > aseton
16	achromatine > akromatin
17	achromatopsie > akromatopsi
18	acide > asit
19	'âcil-service > acil servis
20	acrobate > akrobat
21	acrobatie > akrobasi
22	acromégalie > akromegali
23	acropole > akropol
24	acrostiche > akrostiş
25	actinite > aktinit
26	actinologie > aktinoloji
27	actionnaire > aksiyoner
28	actuaire > aktüer
29	acupuncture > akupunktur
30	acute > akut
31	adénite > adenit
32	adone > anot
33	aerologie > aeroloji
34	affairiste > aferist
35	affiche > afiş
36	afhte > aft
37	aggutinine > aglütinin
38	agnosie > agnosi
39	agoraphobie > agorafobi
40	agrafe > agraf
41	agronomie > agronomi
42	alarme > alarm
43	albâtre > albatr
44	albümine > albümin
45	alcaloïde > alkaloit
46	alcane > alkam
47	alchimie > alşimi
48	alchimiste > alşimist

49	aldéhyde > aldehit
50	alexie > aleksi
51	alizarine > alizarin
52	alkyle > alkil
53	allégorie > alegori
54	allergène > alerjen
55	allergie > alerji
56	allogamie > alogami
57	allothropie > alatropi
58	alphathérapie > alfaterapi
59	alphénide > alfenit
60	alpiniste > alpinist
61	altesse > altes
62	alumine > alümin
63	alvéole > alveol
64	amazone > amazon
65	américaniste > amerikanist
66	amétale > ametal
67	améthyste > ametist
68	amiante > amyant
69	amibe > amip
70	amide > amit
71	amilase > amilaz
72	amine > amin
73	amitose > amitoz
74	amnésie > amnezi
75	amorphe > amorf
76	ampère > amper
77	amphibie > amfibi
78	amphibole > amfibol
79	amphithéâtre > amfiteatr
80	amphithéâtre > anfiteatr
81	amphore > amfor
82	ampoule > ampul
83	anagramme > anagram
84	analgésie > analjezi
85	analogie > analoji
86	analyse > analiz
87	analyste > analist
88	anamnésie > anamnezi
89	anaphylaxie > anafilaksi
90	anarchie > anarşi
91	anarchiste > anarşist
92	anarthrie > anartri
93	anatomie > anatomi
94	anatomiste > anatomist
95	androcéphale > androsefal
96	andropause > andropoz
97	anecdote > anekdot
98	anémie > anemi
99	anémone > anemon
100	anéroïde > aneroit
101	anesthésie > anestezi
102	angine > anjin
103	angiographie > anjiyografi
104	angiologie > anjiyoloji
105	anglophile > anglofil
106	anhydrite > anhidrit
107	aniline > anilin
108	ankylose > ankiloz

109	anomalie > anomali
110	anonyme > anonim
111	anophèle > anofel
112	antagoniste > antagonist
113	antenne > anten
114	anthologie > antoloji
115	anthracite > antrasit
116	anthropologie > antropoloji
117	anthropoïde > antropoit
118	antiacide > antiasit
119	anticommuniste > antikomünist
120	anticyclone > antisiklon
121	antifreeze > antifriz
122	anti-impérialisme > antiemperyalizm
123	anti-impérialiste > antiemperyalist
124	antimoine > antimoni
125	antisémiste > antisemitist
126	antisemite > antisemit
127	antiseptie > antisepti
128	antithèse > antitez
129	antitoxine > antitoksin
130	anurie > anüri
131	aorte > aort
132	apache > apaş
133	apatite > apatit
134	aphasie > afazi
135	aphonie > afoni
136	apocryphe > apokrif
137	apostrophe > apostrof
138	apôtre > apotr
139	appendice > apandis
140	appendicite > apandisit
141	apporte > aport
142	apraxie > apraksi
143	aquarelle > akvarel
144	arabiste > arabist
145	arachide > araşit
146	aragonite > aragonit
147	arbalète > arbalet
148	arbitrage > arbitraj
149	archégone .> arkegon
150	archétype > arketip
151	archiduchesse > arşidüşes
152	ardoise > arduvaz
153	aristocrate > aristokrat
154	arkose > arkoz
155	armature > armatür
156	arpège > arpej
157	arquebuse > arkebüz
158	arraseuse > arazöz
159	artère > arter
160	artèrite > arterit
161	arthrite > artrit
162	artiste > artist
163	arythmie > aritmi
164	asbeste > asbest
165	ascarite > askarit
166	ascospore > askospor
167	asepsie > asepsi
168	asphalte > asfalt

169	asphaltite > asfaltit
170	aspirine > aspirin
171	astatine > astatin
172	asthme > astim
173	astigmat > astigmat
174	astrologie > astroloji
175	astronaute > astronot
176	astronomie > astronomi
177	asymptote > asimptot
178	asynchrone > asenkron
179	athéiste > ateist
180	athlète > atlet
181	atome > atom
182	atropine > atropin
183	attache > ataş
184	avant-garde > avangart
185	aventure > avantür
186	aventurière > avantüriyer
187	average > averaj
188	axe > aks
189	axiome > aksiyom
190	axone > akson
191	azide > azit
192	azole > azol
193	azote > azot
194	emballege > ambalaj
195	emblème > amblem
196	embolie > amboli
197	emphisème > amfizem
198	empire > ampir
199	empiriste > ampirist
200	encéphale > ansefal
201	encéphalite > ansefalit
202	encyclopédie > ansiklopedi
203	endémie > andemi
204	endoscepe > andoskop
205	endoscopie > andoskopi
206	enquête > anket
207	ensemble > ansambl
208	entente > antant
209	entérite > anterit
210	entérocele > anterosel
211	entérographe > anterograf
212	entérostomie > anterostomi
213	en-tête > antet
214	entracte > antrakt
215	entrecôte > antrikot
216	épaulette > apolet
217	harmonie > armoni

Tablo 49: *i* Ünlüsündeki Düşme Hadisesi

-i- > -ø-	
1	ağz-i ‘tā’ > aksata
2	à l’americain > alamerikan
3	antimoine > antimon
-i > -ø	
4	oxtapódi > ahtapot

Tablo 50: *u* Ünlüsündeki Düşme Hadisesi

-u- > -ø-	
1	augustus > ağustos

2	amour > amor
3	enquête > anket

Tablo 51: o Ünlüsündeki Düşme Hadisesi

	-o- > -θ-
1	acajou > akaju

1.1.7. Ünsüz Türemesi

“Türkçenin hemen bütün şive ve lehçelerinde görülen bu gelişme, Türkçeye sonradan girmiş yabancı kelimelerde de görülmektedir. Esasen, başka bir çok ses olayında olduğu gibi, ünsüz türemesi de yalnız Türkçede görülen bir olay değildir” (Eckman, 1955; akt. Duman, 1995, s. 619).

Tablo 52: d Ünsüzündeki Türeme Hadisesi

	-θ- > -d-
1	habb-leziz > abdülleziz

Tablo 53: y Ünsüzündeki Türeme Hadisesi

	-θ- > -y-
1	actionnaire > aksiyoner
2	aggio > aciyo
3	ambiance > ambiyans
4	angiologie > anjiyoloji
5	antéflexion > atefleksiyon
6	antibiotique > antibiyotik
7	ataraxie > ataraksiya
8	aventurier > avantüriye
9	aventurière > avantüriyer

1.1.8. Ünlü Türemesi

“Ünlü türemesi daha çok yabancı dillerden dilimize girmiş çift doruklu hecelerde vuku bulmaktadır. Böylece heceler Türkçenin hece yapısına uygun tek doruklu düzenli hece durumuna geçmektedirler” Banguoğlu, 1974 , s.29-30; akt. Duman, 1995, s.73).

“Ses olayları arasında dikkat çeken bir olay da ünlü türemesidir. Bu olayın sebeplerinden biri, yabancı kökenli kelimenin sonunda yan yana bulunan iki ünsüzün söylenişindeki güçlüktür” (Korkmaz, 2021, s. 8). Korkmaz, bu güçlüğü Türkçede araya bir ünlü getirilerek ortadan kaldırdığını belirtir.

A madde başında yabancı sözcüklerde sözlüğe alınırken meydana gelen ünlü türemeleri; yabancı sözcüğün sonunda yan yana yer alan iki ünsüzle ilgilidir.

Tablo 55: a, i, l, u Ünlülerindeki Türeme Hadisesi

	-θ- > -a- / -i- / -l- / -u-
1	ābnūs > abanos
2	‘ahd > ahit
3	‘ahd-nāme > ahitname
4	aḥz > ahiz
5	‘aḥd > akit
6	‘aks > akis
7	‘aks-şadā > aksideda
8	albura > alabora
9	archduc > arşidük
10	‘arż-ḥāl > arzuhāl
11	aşl > asıl
12	‘aşr > asır
13	‘aşr > aşir
14	‘atf > atıf
15	‘ayb > ayıp
16	āyîn-cem > ayinicem
17	‘ayn > ayın
18	‘ayn-şafā > aynısefa
19	‘azl > azil
20	‘azm > azim

21	'azm-kār > azimkār
22	'azm-kār-āne > azimkārane
23	erş > arış

1.1.9. Ünsüz Sertleşmesi

Tablo 56: *b* Ünsüzündeki Sertleşme Hadisesi

-b > -p	
1	'acā'ib > acayip
2	'aceb > acep
3	'aded-müretteb > adedimürettep
4	ahbāb > ahbap
5	aḥşāb > aḥşap
6	'akreb > akrep
7	'alā-ḥisāb > alelhesap
8	'ale'l-'acā'ib > alelacayip
9	'alī-cenāb > alicebap
10	'arab > arap
11	a'şāb > asap
12	aşhāb > ashap
13	'ayb > ayıp
14	'azab > azap
15	'azāb > azap
-b- > -p-	
16	amibe > amip

Tablo 57: *d* Ünsüzündeki Sertleşme Hadisesi

-d > -t	
1	ābād > abat
2	accord > akort
3	'ahd > ahit
4	'ahd-nāme > ahitname
5	ahfād > ahfat
6	'ā'id > ait
7	'akā'id > akait
8	'akd > akıt
9	'amūd > amut
10	'anūd > anut
11	'asel-bend > aselbent
12	āzād > azat
13	azide > azıt
14	icefield > aysfılt
-d- > -t- / -t	
15	absurde > absürt
16	acide > asıt
17	ahlada > ahlat
18	alcaloıde > alkaloıt
19	aldéhyde > aldehit
20	alphénide > alfenıt
21	amide > amıt
22	anéroıde > aneroıt
23	anode > anot
24	anthropoıde > antroptoıt
25	antiacide > antiasıt
26	anticuthode > antikatot
27	arachide > arařıt
28	avant-garde > avangart
29	oxtapódi > ahtapot

1.1.10. Ünsüz Yumuşaması

Alıntı kelimelerin pek çoğunda son seste yumuşama görülmez. *millet-i, hukuk-u, cumhuriyet-e* örneklerinde görüldüğü gibi. A madde başında rastlanan *angudi* sözcüğünde *t* ünsüzünde gerçekleşen yumuşama hadisesinde yine Türkçe söyleyişe uygunluk arandığı düşünülebilir.

Tablo 58: *t* Ünsüzündeki Yumuşama Hadisesi

	-t- > -d-
1	angutî > angudi

1.2. Türkçe Sözlük'te Yer Alan Yabancı Sözcüklerin Anlam Değişimleri

Türkçe Sözlük A madde başında toplam 65 (altmış beş) adet sözcükte anlam değişimi gerçekleşmiştir. Bu anlam değişiklikleri şu maddeler hâlinde incelenmiştir:

1.2.1. Özel Adlardan Türetme Sözcükler

Özel adlardan türetilen sözcükler: *kişi adı, coğrafya adı, millet adı* şeklinde oluşmuştur.

✓ *Andes > andezit*

Bir mineralin adı olan bu sözcük, bir dağ adı olan *Andes*'ten türetilmiştir. *Ankara Taşı* olarak da bilinir.

✓ *Angora > angora*

Eski Yunancada *Ankyra*, Türkiye Türkçesinde *Ankara* şeklinde söylenen bir kent adının eski söylenişi olan *Angora* sözcüğünden türetilmiştir. Çoğunlukla *Ankara*'da yetişen bir keçi türünün yünü anlamında kullanılmaktadır.

✓ *Angström > angström*

Sözlük anlamı; metrenin on milyarda biri değerine eşit olan ışık dalgalarını ölçme birimi olan sözcük anlamını İsveçli fizikçi A. Angström'den dolayı almıştır.

✓ *'arab > 'araban*

Türk musikisinde bir makam adı olan sözcük, Arap usulüne yakınlığından dolayı bu sözcükten türemiştir.

✓ *Eidinger > aydinger*

Saydam, parlak yüzeyle mimaride kullanılan bir tür çizim kağıdı anlamındaki sözcük, *Eidinger* kişi adından türetilmiştir.

✓ *Einstein > aynştaynyum*

Ünlü fizikçi Albert Einstein'ın adından türetilmiş, atom numarası 99 olan bir element adıdır.

1.2.2. Karışık Dilli Sözcükler

Karışık dilli sözcüklerde doğal olarak bir anlam değişimi gerçekleşmektedir. Bu tür sözcükler kaynak dillerde bir birleşmeye uğramadan kendi anlamı ile kullanılırken Türkçe Sözlük'e alınan bu tür ödünç sözcüklerde sözcüğün kökü başka bir kaynak dile ait olurken eki bir başka kaynak dile ait olabilmektedir. Bu süreçte sözcük anlam değişimine uğramaktadır. Bu türden ödünçlemeler, Türkçe bir sözcüğe yabancı bir dilin eklerini eklemek suretiyle oluşabildiği gibi tamamen iki yabancı dilin sözcükleri ve ekleriyle de oluşabilmektedir.

Türkçe Sözlük'e alınmış bu tür sözcüklerin çoğunluğunu Farsça ve Arapça sözcüklerin birlikte kullanılmasıyla oluşmuş sözcükler oluşturmaktadır. Arapça ve Farsça sözcüklerin sonuna Türkçe yardımcı fiiller getirmek suretiyle de karışık dilli sözcükler oluşturulmuştur.

Bu şekilde oluşturulmuş karışık dilli sözcüklerin sadece Türkiye Türkçesinde kullanıldığı unutulmamalıdır. Sözcükler bu hâllerinde kaynak dillerde anlamsız ve anlaşılmaz olacaktır.

Tablo 59: A madde Başındaki Karışık Dilli Sözcükler

1	āb-havā > abuhava
2	'acem-kurd-î > acemkürdi
3	'ācil-servise > acil servis
4	'āciz-āne > ācizane
5	āfet-zede > afetzede
6	āfyûn-keş > afyonkeş
7	'ahd-et- > ahdetmek

8	'ahd-nāme > ahitname
9	'aķil-āne > akilane
10	'aks-et- > aksetmek
11	'alāķa-dār > alakadar
12	'aleyh-dār > aleyhtar
13	ālim-āne > ālimane
14	amān-nāme > amanname
15	āmīr-āne > amirane
16	'āmmī-āne > amiyane
17	'amber-bû > amberbu
18	angut-î > angudî
19	'arabān-kurd-î > arabankürdi
20	'ārif-āne > arifane
21	as-tropical > astropikal
22	'āşik-āne > āşikane
23	ay-be-ay > aybeay
24	āyīn-cem > ayinicem
25	āzer-î > Azerî
26	'azl-etmek > azletmek
27	'azl-olunmak > azlolunmak
28	'azm-ettirmek > azmettirmek
29	'azm-kār-āne > azimkārane
30	'azm-kār > azimkār
31	emrûd-î > armudî
32	emrûd-iyye > armudiye

1.2.3. Birleşik Sözcükler

Birleşik sözcükler yapısı gereği Türkiye Türkçesinde de birleşme sonrası anlam değişimine uğrar. Birleşmeye uğrayan sözcüklerin birinde anlam değişimi olabileceği gibi her iki sözcükte de anlam değişimi görülebilir.

Türkçe Sözlük A madde başında yer alan yabancı sözcüklerdeki anlam değişiminin tespiti amacıyla bu başlık altında sınıflandırma yapılırken birleşmeye uğrayan sözcüklerin aynı kaynak dile ait olmalarına dikkat edilmiştir. Farklı kaynak dillerdeki sözcüklerin birleşmesiyle oluşanlar 2.2. *Karışık Dilli Sözcükler* başlığında incelenmiştir (Bk. *Tablo 59*).

Osmanlı Türkçesi dönemlerinde sıklıkla kullanılan Arapça ver Farsça sözcükler yeni kavramları karşılamak için birleşik yapılarda da kullanılmıştır. Bugün Türkiye Türkçesinde kullanılan bu tür birleşik sözcüklerin Osmanlı Türkçesinin tesiri ile dile katıldığı açıktır. Osmanlı Türkçesinin bir yazı dili olması, bünyesinde barındırdığı farklı kaynak dillerin imkanlarını kullanarak yazı dilinde ihtiyaç duyulan bir kavramın, süratli bir biçimde ortaya çıkarılıp yazı diline katılmasını sağlamıştır. Kaynak dilde her iki sözcüğün başka başka anlamlarda kullanılırken Türkçede birleşerek apayrı bir anlamda kullandığı da görülmektedir.

Tablo 60: A Madde Başındaki Birleşik Sözcükler

1	āb-dest > abdest
2	'abd-'āciz > abdiāciz
3	'acem-'aşīrān > acemaşīran
4	'adem-merkeziyyet > ademimerkeziyyet
5	aķz-i'tā' > aķzüita
6	aķz-i'tā' > aksata
7	aķz-kabz > aķzükabz
8	'āķil-bāliĝ > akil baliĝ
9	'aķl-evvel > aķlievvel
10	'aķl-selīm > aķliselim
11	'aks-'amel > aksūlamel
12	'aks-şadā > aksiseda
13	'alāmet-fāriķa > alametifarika
14	habb-leziz > abdülleziz

1.2.4. Anlam Başkalaşması Yoluyla Ödünç Alınan Sözcükler

Türkçe Sözlük A madde başında yer alan anlamı başkalaşmış yabancı sözcükler şu şekildedir:

✓ *addition* > *adisyon*

“ekleme” anlamındaki sözcük Türkiye Türkçesinde kafe ve restoran gibi işletmelerde hesap evrakını gösteren kâğıdın adını karışılmaktadır.

✓ *agiasma* > *ayazma*

Sözlükte, “Rumların kutsal saydığı kaynak veya pınar” şeklinde tanımlanan sözcük, esasen Türkiye Türkçesinde Eski Yunancadaki kutsallık anlamından bağımsız olarak her türlü sulak ve yeşil alan için de sıklıkla kullanılmaktadır.

✓ *ahî* > *ahi*

Arapçada “kardeş, cömert” anlamlarına gelen sözcük, Türkiye Türkçesinde bu anlamlarıyla değil kökü eski Türk töresine dayanan, Anadolu’ya özgü bir esnaf örgütlenmesinin üyesi anlamında kullanılmaktadır.

✓ *ahlāk* > *ahlak*

Arapçada “hulklar, yaratılışlar, huylar” anlamlarındaki sözcük Türkiye Türkçesinde “Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri, kuralları” şeklindedir.

✓ *ahlāken* > *ahlaken*, *ahlākî* > *ahlaki*, *ahlākīyyāt* > *ahlakiyat*

Bu sözcükler aynı kök anlam etrafında soneklerle küçük anlam değişiklikleri gösteren türev sözcüklerdir. *ahlāk* > *ahlak* sözcüğündeki anlam değişimi bu sözcüklerin anlamında da belirleyicidir.

✓ *akīde* > *ağda*

Arapçada “inanç, bağlılık, sözleşme” anlamlarında kullanılan sözcük Türkiye Türkçesinde, bir şeker türünün adı olarak da kullanılmakla birlikte daha çok bir tür kişisel bakım malzemesi, macunu anlamında kullanılmaktadır.

✓ *arab* > *arap(-bı)*

Bir milletin adı olan “Arap” sözcüğü, Türkiye Türkçesinde millet adı anlamının yanında özellikle halk söyleyişinde -ki bu anlamları ile de Türkçe Sözlük’te yer almaktadır-; “Negatif fotoğraf filmi”, “Zenci, fellah” anlamlarında da kullanılmaktadır.

✓ *artiste* > *artist*

Fransızcadan ödünç alınan bu sözcük, kaynak dilde her türlü sanatın icracısı için kullanılırken Türkiye Türkçesinde daha çok sahne sanatları ile uğraşan oyuncular için kullanılmaktadır.

Türkçe Sözlük’e başka dillerden sözcük alınırken her zaman için kaynak dillerdeki anlamları korunmaz. Bu başlık altında incelenen sözcükler, kaynak dillerdeki anlamlarını kaybetmiş ve yeni bir anlam kazanarak Türkçe Sözlük’e girmiştir. Bu kapsama giren sözcükler, daha çok Fransızca, Arapça, Farsça gibi yoğun sözcük alınan dillerde görülmektedir.

Gülsevin (2011, s. 299-308) “Sözlükçülükte alıntı kelimeler için prensip, o kelimenin ilk yaratıldığı dilin değil de ilgili dile alınmasına aracılık eden dilin belirlenmesidir. Bu yüzden mevcut sözlüklerde, alıntı kelimenin gelmesine aracılık eden dilin, yani kaynak dilin gösterilmesi yoluna gidilir” diyerek sözlüklerde yer alan yabancı kökenli sözcüklerin kaynak dilini belirtmede izlenilen tutumu dile getirerek bunun prensipte böyle olmasına karşın sözlüklerin bu konuda başarılı tespitler yaptığını söylemenin mümkün olmadığını da ilave eder.

Sözcüklerde meydana gelen anlam başkalaşması, alıcı dil ile verici dil arasındaki kavram dünyasının kültürel açılardan farklı oluşuyla açıklanabilir. Öyle ki bir sözcüğün zaman içinde diller arası seyrinde çok kez anlam değişimine uğramış olması olasıdır. Bu değişimlerin tamamını doğru bir şekilde tespit edebilmek güçtür. Sözlüklerde madde başı olarak yer alan alıntı sözcüklerin hangi dilden alındığı genellikle belirtilmektedir. Bu çalışmada da uygulandığı şekliyle anlam değişimini tespit etmekte, sözlükte verilen bu köken bilgisinden yararlanılmıştır.

“Arapça kökenli kelimeler güncel Türkçe sözlüklerde gösterilirken, gerekli durumlarda, Farsçanın kaynak dil olarak kaydedilmesi, söz konusu kelimelerdeki hem ses değişimlerinin hem de mana değişimlerinin takip edilebilmesi açısından gereklidir” (Yayla, 2021, s. 194).

Zülfikar (2017, s. 52), söz varlığı üzerine düşünülürken sözcüklerin anlam değişimleri ve kullanım yerlerine göre bir hikâyelerinin olduğunun unutulmamasının gerekliliğine dikkat çeker. Arapça (atf > atf) örneğini vererek Türkçedeki anlam değişimini ve yerine önerilen gönderme sözcüğüyle nasıl birlikte kullanılmaya devam ettiğini izah eder.

2. SONUÇ ve ÖNERİLER

Onuncu baskı Türkçe Sözlük A madde başında yer alan 1.014 yabancı kökenli sözün dillere göre yüzdelik dağılımı şöyledir: Fransızca % 49.50, Arapça % 30.76, Farsça % 4.43, İtalyanca % 4.24, Yunanca % 2.95, İngilizce % 2.46, Latince % 0.69, Ermenice % 0.46, İspanyolca % 0.29, Brezilya Yerli Dili % 0.09, Eskimo Dili % 0.09, Eski Yunanca % 0.09, Gürcüce % 0.09, Malaya Dili % 0.09, Maldiv Yerli Dili % 0.09, Rumca % 0.09 ve Karışık Dilli Sözcükler % 3.45 oranındadır. Karışık Dilli Sözcüklerin kendi içindeki dağılımı ise şu şekildedir: Arapça + Farsça % 80.00, Farsça + Arapça % 17.14, İngilizce + Farsça % 2.85.

Türkçe Sözlük A madde başında yer alan yabancı sözcüklerin yaklaşık olarak yarısı Fransızcadır. Arapça ve Farsça sözcüklerin Osmanlı Türkçesi dönemlerinden itibaren daha çok tarihî ve dinî sebeplerle önce yazı dilinde daha sonra günlük dilde yaygınlık kazandığı söylenebilir. Bilim, sanat, felsefe, teknoloji alanlarındaki gelişmeler neticesinde ise ödünçlemelerin yönünün Avrupa'ya döndüğü görülmektedir.

Yabancı sözcükler Türkçe Sözlük'e alınırken hem ses hem de anlam değişimlerine uğramıştır. Ses değişimleri daha çok ses düşmesi şeklindedir. Burada, özellikle Batı dillerinde sıklıkla kullanılan ünsüz ses yığılmaları kolay söyleme kanunu gereği peş peşe kullanılan ünsüzler düzenli olarak düşürülmüş ve daha sade bir söyleyişe kavuşturulmuştur. Yine Arapça ve Farsça gibi dillerdeki uzun ünlüler büyük oranda tek sese düşürülmüştür. Bu dillerde sözcüklerin son seslerinde yer alan yumuşak ünsüzler, sertleştirilerek Türkçe söyleyiş özelliği kazandırılmıştır. Kaynak dillerde bulunan çift ünsüzler tek sese düşürülmüştür. Daha çok Arapça ve Farsça sözcüklerdeki üç sestem oluşan kök sözcüklerde ünlü türemesi hadisesi gerçekleştirilerek Türkçe söyleyiş özelliği sağlanmıştır.

Yabancı sözcükler Türkçe söyleyişe en yakın şekilleri ile Türkçe Sözlük'te madde başı olabilmişlerdir. Arapça ve Farsça sözcüklerde Osmanlı Türkçesi dönemlerinden kalma bir aşinalık vardır ve kullanımları Batı kaynaklı sözcüklere göre çok daha eskidir. Batı kaynaklı dillerden ödünç alınan sözcüklerin pek çoğunda henüz tam anlamıyla yaygın bir kullanım söz konusu değildir. Oldukça kısıtlı kullanıma sahip bu tür sözcükler henüz günlük dilde yaygınlık kazanmadıkları için Türkçe karşılıklarının bulunması ve madde başı olarak ilerde hazırlanacak Türkçe Sözlük'te yer bulması daha kolay olacaktır.

Sözlüklerde yabancı dillerden ana dile ihtiyaç ölçüsünde sözcük alınması son derece doğaldır. Sözlükler yabancı dillerden alınan ödünç sözcükleri etimolojik olarak tespit edip sunmakta maalesef istenilen ölçülerde başarılı değildir. Sözlüklerde yer alan yabancı sözcüklerin kaynak dil içindeki anlamı ve mümkün olan tarihi sürecine de kısaca değinilmelidir. Hiç değilse sözcüğün kaynak dilin asli sözcüğü mü yoksa oraya da başka kaynak dillerden mi yerleşmiş olduğu belirtilmelidir. Böylelikle sözcüğün ses ve anlam değişimleri daha doğru tespit edilebilme olanağına kavuşacaktır.

Türkçe Sözlük'ün A madde başı ile sınırlandırılan bu araştırmanın diğer madde başlarında yapılacak incelemelere, güncel baskısı yapılan Türkçe Sözlük üzerinde yapılacak incelemelere ve ileride hazırlanacak Türkçe Sözlükler üzerine yapılacak incelemelere veri sağlaması ve yöntem önerisi kapsamında yararlı olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2004). *Türkçenin Sözvarlığı*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2007). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2000). *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Duman, M. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişimleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1998). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım Yayın Tanıtım.
- Gülsevin, G. (2011). Türk Dil Kurumunun Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü, *Türk Dili*, S.712, s. 299-308.
- Karaağaç, G. (1997). Alıntı Kelimeler Üzerine Düşünceler, *Türk Dili*, S.552, s. 499-510.

Korkmaz, Z. (2021). Türkiye Türkçesinin Ses Bilgisi Üzerine Notlar-2, *Türk Dili*, 70, S.830, s. 4-16.

Manser, M. H. & Turton, N. D. (1998). *The Wordsworth Advanced Learners' Dictionary*, Hertfordshire: Wordsworth.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, (10. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Vural, H. ve Böler, T. (2011). *Ses ve Şekil Bilgisi*, İstanbul: Kesit Yayınları.

Yayla, Y. (2021). Güncel Türkçe Sözlüklerde Arapça Asıllı Kelimeler İçin Kaynak dil Olarak Farsça, *Zemin*, S.1., s. 176-195.

Zülfikar, H. (2017). Söz Varlığını Değerlendirmede Göz Önünde Bulundurulması Gereken Hususlar, *Türk Dili*, 67, S.787, s. 48-54.

EXTENDED SUMMARY

In the face of changing conditions and needs arising from various reasons, languages try to take concepts that are not in their vocabulary from other languages. Although such borrowed foreign words are incompatible in terms of sound and form when they first enter the language, they are immediately used functionally in terms of expressing the concept that fills the void. If the borrowed word causes serious difficulties in pronunciation in the native language, it is immediately replaced by a new word in the native language. Most of the time, this change does not happen quickly. In fact, the borrowed word remains in use for centuries without finding an equivalent in the mother tongue or by overpowering the found equivalents. Foreign words are used to the extent of need and may have a new equivalent in time in the mother tongue, or the existing form may be partially changed and continue to be used by becoming suitable for the conversation of the mother tongue.

Current dictionaries list the common and functional words used in the mother tongue per item, without distinguishing their origin. The loan words to be taken per item are mostly words that are already used in everyday language. In addition to giving the meanings of words, dictionaries also determine how words should be written within certain rules in terms of phonetics and morphology. The demarcation of the vocabulary to be included in the Turkish Dictionary has been one of the most challenging issues for the Institution. It has also been emphasized that foreign words living in the living language are not neglected, but the Authority does not want to give the right to life to foreign words in the dictionary.

There are 1,014 words of foreign origin in item A of the tenth edition Turkish Dictionary. These words are taken from 16 different languages. When these languages are ranked according to the intensity of borrowing: French 502, Arabic 312, Persian 45, Italian 43, Greek 30, English 25, Latin 7, Armenian 5, Spanish 3, Brazilian Native 1, Eskimo 1, Ancient Greek 1, Georgian 1, Malaya Language 1, Maldivian Native Language 1, Greek 1 word, as well as 35 words formed in mixed language.

Although the sound changes in the words of Turkish origin occur slowly over time, the sound changes due to the approximation to the Turkish pronunciation occur much faster in the words of foreign origin found in the Turkish Dictionary. Most of the time, these sound changes do not occur in a natural flow, but with a deliberate intervention. In the analysis, it has been determined within which rules the sound changes in such words occur.

Sound changes in foreign words in Turkish Dictionary; Suffix, Metathesis, Geminete consonant, Diphthong, Consonant deletion, Excrescence, Haplology, Epenthesis, Consonant mutation, Terminal devoicing sub-titles are discussed and examined.

Suffixes; French: -tion, -ment, -name, -eur, -gue, -que, -ce, -ger; Persian: -dār, -bāz, -āne; In Arabic: -āt, -bār and Latin -us. Metathesis: -mr > -rm.

The rule that there are essentially no double consonants in Turkish words has also manifested itself in making the words taken from foreign languages that have double consonants in their structure suitable for Turkish pronunciation. One of the most distinctive phonetic features of Turkish; Except for a few dialects such as Khakas, two vowels do not come together in a word and an appendix. Especially in Western Turkish, this rule is more robust. In foreign words, especially in languages of Western origin, the words in which the consonants are arranged one after the other are predominant. When these words approach Turkish pronunciation, these consonant groups, which are listed one after the other, are made to be met with a single sound. In article A of the Turkish Dictionary, haplology is seen in 232 words. Among 1.014 words of foreign

origin in item A, the ratio of words that enter the dictionary and thus the written language by undergoing the haplology sound event is approximately $\frac{1}{4}$.

In item A of the Turkish Dictionary, a total of 65 (sixty-five) words have changed meaning. These meaning changes are examined in the following articles: Words derived from proper nouns, Mixed-Language words, Compound words, Words borrowed through semantic alteration.

The percentage distribution of 1,014 words of foreign origin in Article A of the tenth edition Turkish Dictionary is as follows: French 49.50%, Arabic 30.76%, Persian 4.43%, Italian 4.24%, Greek 2.95%, English 2.46%, Latin 0.69%, Armenian 0.46%, Spanish 0.29%, Brazilian Native Language 0.09%, Eskimo 0.09%, Ancient Greek 0.09%, Georgian 0.09%, Malay 0.09%, Maldivian Native Language 0.09%, Greek 0.09% and Mixed Language Words 3.45%. The distribution of Mixed Language Words is as follows: Arabic + Persian 80.00%, Persian + Arabic 17.14%, English + Persian 2.85%.

Foreign words have undergone both sound and meaning changes while being included in the Turkish Dictionary.

This review, which is limited to article A of the Turkish Dictionary, is expected to be an example for the studies to be made in other articles and for the studies to be made on Turkish dictionaries to be prepared in the future.